

CROSSWARP. UN CURS VOCAȚIONAL DE ȚESUT

*muzeograf IA, expert bunuri culturale cu valoare etnografică, costume tradiționale și textile din zona Sibiu, Complexul Muzeal Național ASTRA, Sibiu,
e-mail: elena.gavan@muzeulastra.com

Elena GĂVAN*

Abstract: *From September 2019 to July 2022, as partner, ASTRA Museum has carried out the project Threads Crossing the Warp, (CROSSWARP), within the ERASMUS + Program, Key Action 2 – strategic partnerships. The project aimed to initiate and to continue the collaboration in the traditional art of weaving between partner countries; to ensure the maintenance of weaving workshops in the vocational training centers already existing in partner countries and to create new weaving workshops; to develop theoretical and practical manuals for trainers and trainees with intellectual disabilities and for the general population; to improve the inclusion of people with intellectual disabilities and the creation of new jobs related to weaving. ASTRA Museum successfully carried out the first vocational weaving initiation course for 30 adult beneficiaries, including 15 people with intellectual disabilities.*

Keywords: *museum, weaving, ability, creativity, inclusion.*

Cuvinte-cheie: *muzeu, țesut, deprindere, creativitate, incluziune.*

¹Urmas al Muzeului Asociației, primul muzeu național al românilor din Transilvania deschis la 1905, Complexul Național Muzeal ASTRA, prin valorile sale contemporane ale patrimoniului cultural material și imaterial deținut, a devenit un adevărat centru național de afirmare a identității etnoculturale. Complexul cuprinde printre unitățile sale muzeale și paramuzeale unul dintre cele mai mari muzee în aer liber din Europa (aproximativ 96 ha și circa 400 de monumente și instalații preindustriale) care își are originea în anul 1963.

²Sursă web: <https://muzeulastra.ro/despre/>. Consultat 18.10.2022.

³Sursă web: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/45161>. Consultat 18.10.2022.

Așezat în inima țării, în Dumbrava minunată a Sibiului, Muzeul ASTRA¹ „investește în programe menite să îmbunătățească viața culturală a comunității și să încurajeze oamenii să transforme tradiția într-o parte activă a vieții lor de zi cu zi.”²

Conform Legii muzeelor și a colecțiilor publice, printre funcțiile principale ale muzeului se numără și „punerea în valoare a patrimoniului muzeal în scopul cunoașterii, educării și recreerii”³. Altfel spus, în lumea modernă muzeul trebuie să fie un spațiu cultural deschis, neîngrădit, atractiv și activ, care prin modalități proprii de expunere și punere în valoare a patrimoniului deținut, să stimuleze un public cât mai larg și mai divers ca etate, statut sau etnie, să devină mai receptiv față de valoarea propriei tradiții și să-și îndrepte atenția spre altfel de activități educative și vocaționale decât cele școlare.

O caracteristică a muzeelor din România, ca instituții cultural-educative, este dezvoltarea de programe educaționale adresate în special copiilor și în ultimii ani, tinerilor. Contextualitatea economică, politică și socială a secolului al XXI-lea ne obligă să ne orientăm spre educarea adulților, asemeni marilor muzee europene.

Efortul continuu de transmitere a experiențelor culturale și de viață a generațiilor adulte către cele mai fragede, depus de Muzeul ASTRA, a evoluat repede la stadiul de educație muzeală. Astfel, copiii și tinerii sunt primiți încă din 2001⁴ într-un cadru organizat sub formă de „ore pedagogice” susținute de specialiștii muzeului în spațiile expoziționale pavilionare și exterioare din Muzeul în aer liber sau în cabinetul de pedagogie muzeală, în care aceștia să descopere și să-și însușească valorile tradițiilor meșteșugărești și spirituale prin intermediul metodelor moderne și interactive.

Programele și activitățile Muzeului ASTRA s-au adresat în permanență și populației adulte. Evenimentele muzeului precum târgurile, concursurile, atelierile etc. au caracter preponderent interactiv și demonstrativ.

Conform recomandărilor UNESCO privind dezvoltarea educației adulților de la Paris din anul 1976, termenul „educație a adulților” desemnează „întregul ansamblu de procese educaționale organizate, indiferent de conținut, nivel și metodă, fie că sunt formale sau nu, fie că prelungesc sau înlocuiesc educația inițială în școli, licee și universități, precum și în cadrul uceniciei. Astfel, persoanele considerate adulte (de către societatea din care fac parte) își dezvoltă capacitățile, își îmbogățesc cunoștințele, își îmbunătățesc calificările tehnice sau profesionale sau le orientează într-o nouă direcție și își modifică atitudinile sau comportamentele în dubla perspectivă a dezvoltării personale și a participării la o evoluție socială, economică și culturală echilibrată și independentă.”⁵

Noțiunea de educație a adulților apărută după cel de-al Doilea Război Mondial s-a dezvoltat treptat și continuu până astăzi, teoreticienii observând trei perioade evolutive în urma cărora au rezultat conceptele utilizate de forumurile internaționale: „Educație extrașcolară”⁶; Educație pe tot parcursul vieții/Lifelong education⁷; Educație pe tot parcursul vieții pentru toți/Lifelong education for all; Învățare fără frontiere/Learning without frontiers sau „învățarea prin educarea tuturor vârstelor, prin aplicarea educației la toate nivelurile și prin depășirea separării dintre educația academică și cea profesională”⁸.

⁴Raluca Andrei, *Pedagogia muzeală – programe și strategii*, în Revista Muzeelor, Nr. 3, București, 2005, p. 109.

⁵Juan Ignacio Martínez de Morentin de Goñi, *What is adult education? UNESCO answers*, Editorial San Sebastian UNESCO Centre, Spania, 2006, p. 11. (<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000149411>).

⁶Formulă utilizată de UNESCO în stabilirea unei definiții pentru educația adulților care presupune o educație cu un caracter mai profesional. *Ibidem*, p. 109.

⁷Concept apărut între anii 1960-1976 preluat în toate structurile școlare și adoptat în toate mediile sociale, printre care și muzee. *Ibidem*, p. 14.

⁸Termen apărut în anul 1995. *Ibidem*, p. 82.

⁹Primul care a folosit termenul a fost educatorul german Alexander Kapp în 1833 dar Malcolm Knowles, educator american a fost cel care l-a transformat mai târziu într-o teorie a educației adulților. Sursă web: https://en.wikipedia.org/wiki/Adult_education; <https://dexonline.ro/definitie/andragogie>. Consultat 24.10.2022.

¹⁰Pasive în cazul pedagogiei (de exemplu prelegeri și demonstrații) și active în cazul educației adulților.

¹¹Pedagogia depinde foarte mult de stilul profesorului în timp ce andragogia este un stil de învățare independent.

¹²Fixe în cazul pedagogiei și respectiv flexibile.

¹³Sursă web: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003XX0718\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003XX0718(01)). Consultat 25.10.2022.

¹⁴Anne Waldschmidt, *European Disability Policy – Disability Policy in Europe: A German Perspective*, in: Annual Conference 2005 of The Network for European Social Policy Analysis (ESPAnet), Switzerland, 2005, p. 4. (https://www.imew.de/fileadmin/Dokumente/Waldschmidt_European_Disability_Policy.pdf).

¹⁵Treaty Establishing a Constitution For Europe, 2003, Title III/ Article II-26. Sursă web: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003XX0718\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003XX0718(01)). Consultat 25.10.2022.

¹⁶Sursă web: <https://anpd.gov.ro/web/transparența/statistici/>. Consultat 26.10.2022.

¹⁷Sursă web: <https://journals.rcni.com/learning-disability-practice/evidence-and-practice/social-inclusion-for-people-with-intellectual-disabilities-in-seven-european-countries-1dp.2020.e2120/full>. Consultat 26.10.2022.

Metoda și practica învățării adulților este denumită andragogie⁹ și se distinge de educația tradițională, școlară, numită pedagogie atât prin metodele¹⁰ utilizate pentru obținerea unui proces de învățare¹¹, cât și prin obiective¹². Toate diferențele decurg din faptul că adulții vin cu un bagaj de cunoștințe acumulate fie într-un cadru organizat, fie în urma propriilor experiențe. Astfel, ei au o bază și un mod de învățare deja format care poate contribui sau poate îngreuna experiența unor noi acumulări de cunoștințe. Pe de altă parte participarea adulților este de cele mai multe voluntară, dată de nevoia autodepășirii, de dorința de a cunoaște mai mult și de a se integra în comunitatea din care face parte sau din pură nostalgie. Scopul educației adulților este unul profesional, social, vocațional, recreativ sau de autodepășire și cunoaștere.

Astăzi sunt emise numeroase teorii și concepte referitoare la educația adulților, atât de necesară în contextul progreselor înregistrate în diferite domenii ale societății contemporane care afectează dezvoltarea individului ca persoană sau ca membru al comunității. Nu este scopul acestei lucrări să dezbatem aceste realități, însă am căutat să punctăm câteva principii legate de importanța îndreptării atenției noastre, ca muzee, spre educarea grupelor de vârstă considerate adulte.

În altă ordine de idei, sintagma „Uniți prin diversitate”, astăzi motto-ul Uniunii Europene¹³, are la bază valori precum egalitatea, solidaritatea, diversitatea și incluziunea.

În ceea ce privește persoanele cu dizabilități, s-a constatat că acestea formează unul dintre cele mai mari grupuri sociale minoritare din Uniunea Europeană¹⁴. Aceasta din urmă, prin Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa/Treaty Establishing a Constitution For Europe¹⁵, le recunoaște și le respectă dreptul acestora de a beneficia de măsuri menite să le asigure independența, integrarea și participarea socială și profesională la viața comunității. Pe teritoriul României erau peste 800.000 de beneficiari de protecție socială specială la 31 martie 2022, conform statisticilor Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități¹⁶.

În ceea ce privește incluziunea socială, în domeniul educației există școli incluzive, școli speciale pentru copii cu dizabilități severe și școli pentru elevii cu dizabilități senzoriale. Pentru adulți, serviciile de incluziune profesională includ facilități fiscale pentru angajarea acestora în cadrul companiilor și condiții de muncă adaptate.¹⁷

Programul Erasmus, Programul de acțiune al Regiunii Europene pentru mobilitatea studenților universitari, a fost lansat în anul 1987

pentru a oferi studenților europeni posibilitatea de a experimenta oferta educațională într-una dintre cele 33 de țări participante la program¹⁸. Printre obiectivele acestuia se numără crearea unor societăți mai *coezive și mai incluzive*, care să le permită studenților să joace un rol activ în societate; promovarea incluziunii persoanelor din medii dezavantajate; dezvoltarea capitalului social în rândul tinerilor și de a „încuraja participarea tinerilor la viața democratică în Europa.”¹⁹

Programul Erasmus+ este noul program-cadru în valoare de 14,7 miliarde de euro și își propune să susțină acțiuni în domeniile educației, formării, tineretului și sportului pentru perioada 2014-2020. Programul Erasmus+ constă în trei acțiuni-cheie: prima sprijină mobilitatea în sectoarele educației, formării și tineretului și urmărește să aducă beneficii de lungă durată participanților și organizațiilor implicate; cea de a doua permite organizațiilor din diferite țări participante să colaboreze și să dezvolte, să împărtășească și să transfere cele mai bune practici și abordări inovatoare în domeniile educației, formării și tineretului; cea de-a treia acțiune oferă granturi pentru o mare varietate de acțiuni menite să stimuleze elaborarea de politici inovatoare, dialogul și punerea în aplicare a politicilor și schimbul de cunoștințe în domeniile educației, formării și tineretului.²⁰ Pentru perioada 2021-2027, se pune accent în mod special pe incluziunea socială, pe tranziția ecologică și digitală și pe promovarea participării tinerilor la viața democratică europeană.²¹

În plan educațional, Muzeul ASTRA oferă, de-a lungul anului, o serie de activități dedicate fiecărui tip de public în parte, fie copii, tineri, familii, vârstnici sau persoane din medii defavorizate și/sau cu dizabilități, profesori sau specialiști, cunoscători sau necunoscători. Pe lângă vizitarea expozițiilor interioare și exterioare, oferta muzeului include variate tipuri de activități: programe educaționale „Școala altfel”, „Muzeul se prezintă”; „Școala în satul tradițional”; ateliere interactive și demonstrative susținute de specialiști ai muzeului sau de meșteri populari în cadrul programului; organizarea de teambuildinguri; evenimente dedicate promovării patrimoniului imaterial ASTRA Multicultural, „Animă ASTRA”, Olimpiada „Meșteșugurilor Artistice Tradiționale”²², Târgul Creatorilor Populari din România, Ziua iei, Festivalul ASTRA Film etc.

Unul dintre obiectivele noastre este de a anula barierele de orice natură care ar putea sta în calea trăirii unei experiențe cultural-afective pozitive atunci când un oaspete ne calcă pragul.

Astfel, din anul 2008 am realizat demersuri prin care informația culturală și a patrimoniului muzeal să devină accesibilă și categoriilor speciale de vizitatori ai muzeului, de la facilitarea intrării și participării

¹⁸ Belgia, Bulgaria, Republica Cehă, Danemarca, Germania, Estonia, Irlanda, Grecia, Spania, Franța, Croația, Italia, Cipru, Letonia, Lituania, Luxemburg, Ungaria, Malta, Țările de Jos, Austria, Polonia, Portugalia, România, Slovenia, Slovacia, Finlanda, Suedia, Macedonia de Nord, Serbia, Islanda, Liechtenstein, Norvegia, Turcia. Sursă web: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/ro/programme-guide/part-a/eligible-countries>. Consultat 6.10.2022.

¹⁹ Sursă web: <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/library/library-blog/posts/celebrating-30-years-of-the-erasmus-programme/>. Consultat 4.10.2022.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Sursă web: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/>. Consultat: 4.10.2022.

²² Olimpiada, de 25 de ani este o competiție națională cu participare internațională, interactivă, dedicată copiilor cu vârste cuprinse între 6 – 18 ani, ce urmărește promovarea meșteșugurilor tradiționale în rândul populației școlare. În 2017 a primit distincția specială a juriului EUROPA NOSTRA la categoria *Educație, formare profesională acțiuni de conștientizare* din cadrul European Union Prize for Cultural Heritage/ Europa Nostra Awards 2017.

²³Tabăra cu același nume este organizată în aceeași perioadă și în același spațiu din Muzeul în aer liber cu Olimpiada „Meșteșugurilor Artistice Tradiționale” pentru atingerea dezideratului incluziunii.

²⁴Sursă: Mihaela Mondoc, muzeograf Muzeul ASTRA, responsabil program accesibilizare.

gratuite la evenimentele muzeului, la dotarea standard cu mijloacele necesare desfășurării activității acestora în aer liber sau în spațiile pavilionare. Amintim printre evenimentele dedicate anual persoanelor cu dizabilități proiectul de tip participativ-incluziv *Fără Limite – Împreună întru Tradiție*²³, program de accesibilizare dedicat persoanelor cu dizabilități (publicului atipic) în primul rând, dar și publicului tipic (fără dizabilități), prin intermediul componentei de conștientizare, care cuprinde un număr mare de ateliere variate, interactive, incluzive, adaptate diverselor categorii de vârstă, dar și nevoilor speciale în raport cu diferitele dizabilități ale beneficiarilor. Programul vine în completarea experienței ofertei culturale a muzeului prin implicarea activă a publicului cu dizabilități, prin accesarea componentei educative, ducând la dezvoltarea capacității de înțelegere și de percepere a culturii tradiționale românești și de sporire a sentimentului de apartenență – „belonging to & fitting into a (cultural) community.”²⁴

În contextul tot mai sumbru al pierderii meșteșugurilor tradiționale, în ultimi ani, Muzeul ASTRA s-a concentrat mai mult pe promovarea și pe adoptarea de măsuri pentru salvagardarea acestora, cum ar fi asigurarea transferului de competențe pe cale de dispariție către noi profesii legate de arhitectură, construcții, design și dezvoltarea de sinergii între vechile tehnici și meserii, educație și piața muncii contemporane în scopul de a asigura supraviețuirea și durabilitatea lor.

Țesutul se află printre meșteșugurile protejate și promovate de muzeu. Colecția patrimonială port-textile a fost dezvoltată începând cu ultimii ani ai secolului al XIX-lea. Aceasta reunește obiecte specifice din toate zonele etnografice ale țării și oferă o imagine clară a țesăturilor românești, săsești și ungurești, a costumului tradițional românesc, săsesc și maghiar și, de asemenea, a specificul interiorului casnic tradițional. În prezent, colecția înglobează un număr de aproximativ 29.713 bunuri culturale de port, textile și broderii. Patrimoniul obiectual este susținut de cel monumental (de arhitectură și tehnică populară, cu expunere în Muzeul în aer liber), respectiv 23 de monumente și instalații de prelucrare a fibrelor textile.

De-a lungul timpului, beneficiarii noștri l-au putut admira, observa, cerceta și chiar învăța tehnici de prelucrare a lânii, de împletit, de cusut sau țesut prin intermediul expozițiilor temporare și permanente, al atelierelor interactive, al evenimentelor și programelor dedicate direct sau indirect țesutului.

Muzeul ASTRA este un model de bună practică în implementarea dezvoltării durabile, concept european privind politicile culturale²⁵,

²⁵Sursă web: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>; https://ro.wikipedia.org/wiki/Dezvoltare_durabil%C4%83. Consultat: 25.10.2022.

Foto 1. Fotografie de grup echipa de proiect, Atena, 2020.

realizând parteneriate strategice cu instituții culturale importante din întreaga Europă²⁶.

În această ordine de idei, vă prezentăm în rândurile de mai jos unul dintre proiectele inovatoare de tip ERASMUS+, acțiunea cheie 2 – parteneriate strategice, *Threads crossing the warp* (CROSSWARP)²⁷, în cadrul căruia Muzeul ASTRA a deținut calitatea de partener²⁸.

De ce „inovator”? Pentru că urmărește „proiectarea și punerea în aplicare a unui program de formare profesională în domeniul țesutului, urmărind să îmbunătățească statutul social și profesional al persoanelor cu dizabilități intelectuale și al celor vulnerabili²⁹, fiind adaptat la nevoile și abilitățile acestora³⁰.

De ce țesutul? Întrucât arta țesutului este una dintre cele mai vechi practici umane care a supraviețuit și s-a dezvoltat continuu încă din vremuri preistorice și în cele mai îndepărtate colțuri ale Terrei. Nu dorim ca în aceste rânduri să detaliem istoria și implicațiile pe care tehnica de realizare a pânzeturilor, atât de necesare actului de a ne îmbrăca sau înfrumuseța pe noi și casele noastre, le-au avut și le au asupra evoluției rasei umane. Toate aceste informații sunt disponibile în manualul formatorului, rezultat al proiectului³¹.

²⁶Vezi: <https://www.astravr.ro/>; <https://patrimoniudeschis.ro/prezentare-proiect/>; <https://casaartelor.ro/>; <http://www.conservareapatrimoniului.ro/>.

²⁷Lideri proiect: Greek State Scholarship's Foundation (IKY) și Universitatea Harokopio, Atena, Grecia.

²⁸Parteneri proiect alături de Muzeul ASTRA: Harokopio University (Grecia) (lider); Ergastiri Eidikis Agogis Margarita (Grecia); Confederacion Galega De Persoas Con Discapacidade – Cogami (Spania); U.E.T. Shpk (Albăbia); Idryma Prostatias Aprosarmoston Paidon I Theotokos Theotokos Foundation The (Grecia); Fundação Afid Diferença (Portugalia).

²⁹Denumiți în continuare populația generală.

³⁰Vezi: <https://crosswarp.hua.gr/>.

³¹Vezi: <https://crosswarp.hua.gr/index.php/modules/>.

Proiectul a fost gândit atât în profunzime (educație, incluziunea persoanelor cu dizabilități intelectuale, producție), cât și în amploare (diseminare, crearea de centre educaționale și productive în cinci țări europene; o platformă digitală deschisă tuturor, cu materiale educaționale rezultate în urma cercetării) cu scopul de a lega trecutul de viitor prin încercarea de a reînvia o artă tradițională, cea a țesutului, în lumea modernă.

Proiectul desfășurat în perioada septembrie 2019 – august 2022 a urmărit: inițierea și colaborarea în arta tradițională a țesutului; asigurarea menținerii atelierelor de țesut în centrele de formare profesională deja existente în țările partenere și crearea de noi ateliere de inițiere în arta țesutului; elaborarea de manuale, teoretice și practice, pentru formatori și pentru cursanții cu dizabilități intelectuale și pentru cei din populația generală; îmbunătățirea incluziunii persoanelor cu dizabilități intelectuale și crearea de noi locuri de muncă legate de domeniul de țesut.

Proiectul a fost structurat pe două tipuri generale de activități:

1. Activități „intelectuale” (intellectual outputs), care au avut ca rezultate:

- ♦ Curriculum analitic (analytical curriculum);
- ♦ Manualul formatorilor (trainers manual);
- ♦ Manualele cursanților – pentru persoane cu dizabilități intelectuale (manual for people with intellectual disabilities (easy-to-read)³²;
- ♦ Platforma Web – Webinarii (Web Platform – Webinars).

2. Activități practice (practice outputs) concretizate în susținerea unor cursuri vocaționale de inițiere în arta țesutului de către fiecare partener din cadrul proiectului³³.

În ceea ce privește Activitatea intelectuală, principalul obiectiv a fost realizarea curriculumului analitic, un material amplu împărțit pe 15 module despre istoria, evoluția și implicațiile țesutului:

1. *Originile țesutului;*
2. *Istoria și evoluția artei țesutului (țesutul de-a lungul secolelor din Antichitate și până în Epoca Modernă);*
3. *Identificarea plantelor și a materiilor prime folosite pentru producția primelor textile;*
4. *Tehnici de vopsire naturală a firelor;*
5. *Tehnica țesutului și cele mai vechi dovezi de textile țesute;*

³²Au fost realizate de către partenerii cu experiență în domeniul educației cu persoane cu dizabilități.

³³Beneficiarii direcți/fiecare țară parteneră: 30 de persoane, din care 15 cu dizabilități intelectuale și 15 din populația generală.

Foto 2. Maria Tărăță, meșter popular, Racovița, jud. Sibiu (1942 – 2022).

6. Războiul de țesut și părțile acestuia, tipuri de război de țesut, instrumente folosite la țesut;
7. Moda, textilele și tapiseria;
8. Țesutul în cântece/poezii, povești/ romane și în obiceiuri/tradiții populare;
9. Folosirea tradițională a țesutului în diferite țări europene (inclusiv din Nordul Europei);
10. Importanța țesutului în cultura și în dezvoltarea economică;
11. Valoarea educațională a țesutului și dezvoltarea personală;
12. Relația dintre țesut și alte obiceiuri și cunoștințe despre exploatarea mediului înconjurător;
13. Vocabularul țesutului (glosar și terminologie);
14. Colecție de modele și motive reprezentative comune Balcanilor cu fotografii și literatură specializată;
15. Colecție de cărți / muzee, asociații / organizații și părți interesate din țările partenere și la nivel global.

Fiecare țară parteneră a fost răspunzătoare de unele dintre acestea, iar trei module au fost redactate în comun³⁴.

Specialiștii³⁵ Muzeului ASTRA au cercetat și redactat modulele 4, 6, 7 și au corectat secțiunea referitoare la România la cele trei module comune.

În prima parte de implementare a proiectului au fost realizate și materialele destinate secțiunii Webinarii. Menționăm că au fost documentate, înregistrate, redactate și montate la Sibiu³⁶ nouă materiale documentare³⁷, pe teme legate de montarea războiului de țesut orizontal; urzitul, năvăditul și alesul pe acest tip de război; urzitul și țesutul la gherghef sau la războiul vertical; confecționarea ițelor; împâslit; vopsit cu plante naturale; țesutul ie în război orizontal etc. Subiecții noștri au fost: doamnele Maria Tărăță³⁸, meșter popular, Racovița, jud. Sibiu(+2022) și Rodica Ispas, meșter popular, Avrig, jud. Sibiu, artista Ana Urzescu, București și Iulia Teodorescu, expert restaurator.

În etapa a doua a proiectului CROSSWARP au fost organizate și susținute Activitățile practice (practice outputs), concretizate în susținerea unor cursuri vocaționale de inițiere în arta țesutului.

Vă prezentăm în rândurile ce urmează ce a însemnat pentru noi, Muzeul ASTRA cu specialiștii proprii și cu ajutorul partenerilor noștri fideli să implementăm cu succes, într-o perioadă foarte dificilă din punct de vedere sanitar, un proiect educațional dedicat adulților, cu și fără handicap.

Foto 3. Rodica Ispas, meșter popular, Avrig, jud. Sibiu.

³⁴ Țesutul în cântece/poezii, povești/ romane și în obiceiuri/tradiții populare; Colecție de modele și motive reprezentative comune Balcanilor cu fotografii și literatură specializată; Colecție de cărți / muzee, asociații / organizații și părți interesate din țările partenere și la nivel global.

³⁵ Cercetător dr. Mirela Crețu; expert restaurator Iulia Teodorescu; expert muzeograf Elena Găvan; muzeograf Simona Tolciu.

³⁶ Redactor Claudiu Doncuțiu, Muzeul ASTRA/ Departament ASTRA Film.

³⁷ Vezi: <https://www.youtube.com/channel/UCmBwDWMrCCwarhmD59v9Ctw>.

³⁸ Maria Tărăță, Racovița, jud. Sibiu (9 mai 1942 – 21 iulie 2022).

³⁹Cunoscută și sub denumirea de pandemia de coronavirus și cauzată de sindromul respirator acut sever coronavirus 2 (SARS-CoV-2), care a fost identificat pentru prima dată în orașul chinez Wuhan în decembrie 2019. Sursă web: https://ro.wikipedia.org/wiki/Pandemia_de_COVID-19. Consultat: 24.10.2022.

⁴⁰Sursă web: <https://romania.europa-libera.org/a/30482192.html>. Consultat: 24.10.2022.

⁴¹Sursă web: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223831>. Consultat: 24.10.2022.

⁴²150 de ore dedicate părții teoretice și 450 de ore practicii în sine.

⁴³Inspectoratului Școlar Județean Sibiu ne-a sprijinit în atragerea doamnelor educatoare, învățătoare și profesoare.

La începutul anului 2020 debutează la nivel mondial pandemia COVID-19³⁹, o pandemie globală aflată încă în curs de desfășurare a bolii coronavirus 2019 (COVID-19). În data de 11 martie 2020, Organizația Mondială a Sănătății declara că boala virală COVID-19 este o pandemie⁴⁰. Iar pe 16 martie 2020 este emis Decretul cu nr. 195 privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României⁴¹. Urmează doi ani foarte grei și pentru sectorul cultural, în special din cauza restricțiilor impuse libertății de mișcare, de condiționarea vaccinării ca participant la evenimentele cultural-educaționale și cea a păstrării distanței minime de 2 m între persoane.

Astfel, partea cea mai dificilă a fost atragerea beneficiarilor direcți, mai ales și pentru că durata cursului vocațional a însumat 600 de ore⁴².

În cele din urmă, am reușit formarea celor două grupe:

♦ Grupa 1: populația generală⁴³: au fost atrase 15 persoane de gen feminin, cu vârste cuprinse între 33 și 63 de ani, din următoarele categorii sociale: studenți, educatori, profesori din Sibiu, Tâlmăciu și Miercurea Sibiului;

♦ Grupa 2: persoane cu dizabilități intelectuale; cu sprijinul Asociației Diakoniewerk Sibiu, clasa a fost constituită din 15 persoane de gen feminin și masculin, cu vârste cuprinse între 24 – 48 ani.

Analizând situația și problemele cu care ne confruntăm, atât de ordin financiar cât și organizatoric (spațiu necesar; mijloace de deplasare etc.), s-a decis utilizarea ca instrument principal de învățare și de lucru războiul vertical/gherghef tip ramă, confecționat de colegii de la departamentul restaurare cu dimensiuni diferite, adaptate celor două tipuri de beneficiari: 50 / 30 cm (grupa 1) și respectiv 30 / 25 cm (grupa 2).

Fibre textile cercetate și utilizate: lâna și bumbacul.

Plante naturale tinctoriale folosite la vopsit: rubia tinctoria, tagets patula, reseda luteola, turmeric, persoca tinctoria, cosenila, foi de ceapă roșie și galbenă.

Modul de desfășurare a cursurilor precum și tehnicile de predare au fost în permanență adaptate nevoilor beneficiarilor.

A. Grupa 1/populația generală:

♦ curs desfășurat la sediul Muzeului ASTRA din Pădurea Dumbrava, nr. 16 în Pavilionul Muzeal Multicultural ASTRA;

♦ trainerii: dr. Mirela Crețu, cercetător; Elena Găvan, muzeograf; Iulia Teodorescu, restaurator; Simona Tolciu, muzeograf; Rodica Ispas, profesor/meșter popular, Avrig, jud. Sibiu;

Foto 4-8. Beneficiari grupa 1 - populația generală: 4 - parte teoretică; 5 - vopsit; 6 - război orizontal de țesut; 7, 8 - la gherghief.

Foto 9-13. Beneficiari grupa 2 - persoane cu dizabilități intelectuale: 10, 11 - *vopsim*; 12, 13 - *țesem*.

♦ s-a adoptat o abordare auditivă, vizuală și kinestezică; cursul fiind împărțit pe o aplicare teoretică (la început de curs) și o aplicare practică (în timpul și în afara învățării teoretice);

♦ etape de planificare/lucru: dobândirea de cunoștințe referitoare la istoricul/importanța/evoluția/tehnica artei țesutului (s-a utilizat curriculum analitic sau manualul formatorului); familiarizarea și acomodarea cu fibrele textile utilizate, lâna și bumbacul; cunoașterea plantelor naturale tinctoriale folosite la vopsit; familiarizarea și deprinderea tehnicilor de vopsit cu plante naturale tinctoriale (prin fierbere și ecoprinting); vopsirea; cunoașterea războiului de țesut orizontal și a elementelor componente ale acestuia; exercițiu de urzire, năvădire și țesere pe un război orizontal; cunoașterea războiului de țesut vertical/gherghef tip ramă; deprinderea tehnicii de urzire pe ramă; deprinderea tehnicii de țesere pe ramă; însușirea de cunoștințe privind modul de realizare a modelelor decorative; deprinderea tăierii țesăturii de pe ramă și a realizării nodurilor;

♦ evaluare cantitativă și calitativă la final de curs: vopsirea unui obiect (ciucuri de lână, un tricou decorat cu bucăți de pânză și ciucuri vopsiți) cu coloranți naturali utilizând kitul primit la orele de curs; o carpetă țesută; un proiect tip power point sau eseu pe teme date de organizatori; prezentarea proiectului; test grilă.

B. Grupa 2/persoane cu dizabilități intelectuale:

♦ curs desfășurat la sediul Asociației Diakoniewerk Sibiu⁴⁴, cursanții fiind împărțiți în două grupe de lucru determinate de gradul de handicap al fiecăruia și de obligativitatea păstrării distanței între persoane;

♦ traineri: Iulia Teodorescu, restaurator; Rodica Ispas, profesor/meșter popular, Avrig, jud. Sibiu;

♦ s-a utilizat o abordare kinestezică, o aplicare practică în timpul învățării teoretice;

♦ etape de planificare/lucru: dobândirea de cunoștințe referitoare la istoricul/importanța/evoluția/tehnica artei țesutului (s-a utilizat curriculum analitic sau manualul formatorului); familiarizarea și acomodarea cu fibrele textile utilizate, lâna și bumbacul; cunoașterea plantelor naturale tinctoriale folosite la vopsit; familiarizarea și deprinderea tehnicilor de vopsit cu plante naturale tinctoriale (prin fierbere și ecoprinting); vopsirea; cunoașterea războiului de țesut orizontal și a elementelor componente ale acestuia; exercițiu de urzire, năvădire și țesere pe un război orizontal; cunoașterea războiului de țesut vertical/gherghef tip ramă; deprinderea tehnicii de urzire pe ramă; deprinderea tehnicii de țesere pe ramă; deprinderea tăierii țesăturii de pe ramă și a realizării nodurilor;

⁴⁴Vezi: <http://diakoniewerk.ro/>.

Foto 14. Fotografie de grup la final de curs vocațional.

⁴⁵Trei dintre doamnelor educatoare realizând ateliere de vopsit cu elevii dânselor la grădiniță.

Foto 15. Obiecte finite cursant grupa 1.

♦ evaluare cantitativă și calitativă la final de curs: vopsirea unui obiect (ciucuri de lână, bucăți de pânză) cu coloranți naturali în timpul orelor de curs; un semn de carte țesut.

De-a lungul susținerii cursurilor ne-am confruntat cu problema planificării orelor astfel încât să mulțumim pe toată lumea, în special în ceea ce privește grupa 1, dar și în cazul grupei 2 fiind nevoiți să ne adaptăm programului beneficiarilor; am remarcat lipsa răbdării și uneori a atenției în prima parte a cursului (teoretică), la grupa 1; entuziasmul, răbdarea și perseverența ambelor grupe în timpul orelor practice⁴⁵.

În data de 27 mai 2022, finalizarea cursului vocațional a fost marcată printr-un eveniment public organizat sub forma unei mini-expoziții cu toate lucrările cursanților, a unei întâlniri între cele două grupe de cursanți, familiile și prietenii acestora, oaspeți ai muzeului, reprezentanți ai mass-mediei sibiene și gazde.

Pentru noi, muzeografi și restauratori de la Muzeul ASTRA, emoțiile de început de drum datorate noului și necunoscutului implementării unui astfel de curs practic de țesut s-au risipit treptat datorită curiozității, căldurii, implicării emoționale și dorinței de a învăța o tehnică utilizată în trecut de propriile bunici sau mame, transmise către noi, oră de oră, de cursanții noștri dragi.

CROSSWARP nu a însemnat doar cele două mari activități, ca orice alt proiect de tip ERASMUS+, a numărat și cinci întâlniri transnaționale

care din cauza pandemiei Covid-19 s-au desfășurat online, cu excepția celei dintâi⁴⁶; un seminar; o conferință și un mare eveniment la final de proiect organizate în capitala Greciei în luna iulie a acestui an. Ca partener, România a organizat online pe platforma ZOOM întâlnirea transnațională și a fost gazda seminarului *Train the trainers* în perioada 5-9 iulie 2021. La toate acestea se adaugă traducerile și prelucrarea materialelor în limbile română și engleză și numeroasele raportări și evaluări realizate pe toată perioada proiectului.

În prezent, în România nu există un cadru legal de formare profesională privind țesutul tradițional transmis de persoane eligibile dar care au dobândit specializarea într-un cadru neinstituționalizat.⁴⁷ Dincolo de dezbaterile legate de formarea profesională care nu își au locul aici, suntem încrezători că beneficiarii noștri vor continua să aprofundeze, să țesească și chiar să transmită celor mici tainele artei vopsitului și țesutului pe ramă, mai ales că în cadrul Asociației Diakoniewerk atelierul a continuat să funcționeze cu sprijinul și aportul doamnei Rodica Ispas, iar doamnele de la grupa 1 au fost prezente la atelierelor organizate de muzeu și ne-au transmis dovezi ale aplicării tehnicilor învățate la locul de muncă și chiar în particular.

Foto 16. Semne de carte - grupa 2.

⁴⁶Desfășurată la Atena, Grecia la final de ianuarie 2020.

⁴⁷Am documentat, de exemplu, în luna septembrie a anului 2021 un curs specializat autorizat cu titlatura de „Țesător Manual” (<https://www.cursuri-autorizate.eu/curs-autorizat-tesator-manual>) dar a cărui pagină nu mai poate fi vizualizată astăzi.

Foto 17. Cursanți în tricouri personalizate - grupa 1.

Fotografiile au fost realizate de Silviu Popa, Iulia Teodorescu, Elena Găvan.